

PRETHODNI REZULTATI POPISA JEVREJA U JUGOSLAVIJI

U toku 1957 god. izvršile su sve jevrejske opštine u zemlji popis Jevreja čije je stalno boravište na području Federativne Narodne Republike Jugoslavije. Inicijativu za ovaj popis dao je Savez jevrejskih opština Jugoslavije sa ciljem da se što tačnije utvrdi broj i struktura Jevreja, kako sumarno za celu zemlju, tako i po mestima, odnosno jevrejskim opštinama (matičnim i lokalnim). Popis je vršen na bazi jedinstvene metodologije i uz korišćenje određenih formula, ali on svakako ne može da pretenduje da je obuhvatio 100% Jevreja u Jugoslaviji.

Statističko sređivanje i analitička obrada popisnog materijala vrši se već od početka ove godine centralno u Savezu. I pored intenzivnog rada na ovom poslu, još se ne raspolaze proverenim detaljnijim rezultatima popisa, tim pre što se još vrše neke nužne dopune i korekture prvobitno dobivenih podataka.

Međutim, već je sada izvesno da je popis potpuno uspeo i da popisni materijal pretstavlja ne samo solidnu osnovu za utvrđivanje broja i demografske strukture Jevreja Jugoslavije već i veoma dragocen izvor podataka za statističke analize i sociološke studije.

Na osnovu tog istog materijala Savez, za svoje i za potrebe opština, izrađuje kartoteke po jednoobraznom sistemu, koje omogućavaju da se u celoj zemlji zavede tekuća evidencija kretanja Jevreja po opštinama i praćenje promena njihovih najbitnijih ličnih podataka.

Mađa u ovom času ceo sistem evidencije i analiza prikupljenih podataka još nisu u celosti završeni, Savez je u mogućnosti da već sada objavi sledeće prethodne rezultate popisa koji ukazuju na to da našu zajednicu karakterišu veoma osobena strukturna obeležja koja su najvećim delom posledica stradanja Jevreja od nacističkih progona neposredno pre i za vreme prošlog rata.

Ukupan broj Jevreja u Jugoslaviji

Prema popisu koji je izvršen u prošloj godini, na području Federativne Narodne Republike Jugoslavije živeo je 6.691 Jevrejin u 3.299 domaćinstava. Međutim, ovom broju treba dodati još približno neko-

liko stotina duša, jer popis, kao što smo rekli, nije mogao da obuhvati sve Jevreje u zemlji.

Sastav Jevreja po domaćinstvima u celoj zemlji i po narodnim republikama bio je ovakav:

Jevreja	Jugoslavija	Srbija	Hrvatska	BiH	Slovenija	Makedonija
Lica	6.691	2.871	2.178	1.424	119	99
Domaćinstava	3.299	1.428	1.217	573	46	35
Prosečno lica na 1 domaćinstvo	2,03	2,01	1,79	2,49	2,59	2,83

Veoma nizak prosek od jedva nešto preko 2 lica na 1 jevrejsko domaćinstvo značajno odstupa od jugoslovenskog proseka koji, prema popisu stanovništva od 31 marta 1953 god., iznosi 4,29 lica na 1 domaćinstvo. Tako malobrojni sastav Jevreja po domaćinstvima proizlazi, kako popis pokazuje, iz neproporcionalno visokog učešća domaćinstava čiji sastav čine starije generacije supružnika, ili, još češće, udovice, razvedene ili neudate žene sa prosečno veoma malim brojem dece.

Struktura Jevreja po polu:

Od ukupno 6.691 Jevreja, koliko ih je popisano na dan 31 marta 1958 god., bilo je 2.822 muških i 3.869 ženskih. Po narodnim republikama broj muških i ženskih kretao se ovako:

Jevreja	Jugoslavija	Srbija	Hrvatska	BiH	Slovenija	Makedonija
Ukupno:	6.691	2.871	2.178	1.424	119	99
Muških:	2.822	1.174	905	643	55	45
Ženskih:	3.869	1.697	1.273	781	64	54
Broj ženskih na 100 muških	137	144	141	122	116	120

Istaknuti broj ženskih prema muškim naročito karakteriše disproporcionalnost demografskog sastava Jevreja Jugoslavije. To najbolje ilustruje upoređenje brojnog odnosa ženskih i muških celog

stanovništva Jugoslavije (prema popisu od 31. III. 1953 g.) i Jevreja Jugoslavije:

Broj ženskih na 100 muških	Jugoslavija	Srbija	Hrvatska	BiH	Slovenija	Makedonija
Stanovništvo Jugoslavije:	106	105	111	111	106	98
Jevreji Jugoslavije:	137	144	141	122	116	120

Ovako visoko učešće žena među Jevrejima Jugoslavije može se objasniti nižim stepenom smrtnosti kod žena uopšte, a posebno i zbog toga što se za vreme rata veći broj Jevrejki iz mešovitih brakova održao u životu za razliku od Jevreja koji nisu u istoj meri bili pošteđeni od nacističkih progona odnosno uništenja. Dalja analiza raspoloživih podataka ima da dade detaljniju strukturu, naročito ženskih, po bračnosti, uzrastu, broju dece itd.

Struktura po uzrastu:

Još se ne raspolože statistikom Jevreja po starosti odnosno po godinama rođenja. Međutim, i iz upoređenja odraslih članova zajednice prema nedoraslim (do navršene 18 godine starosti) može se zaključiti da je sastav Jevreja Jugoslavije po uzrastu veoma nepovoljan, jer u njemu neproporcionalno visoko učestvuju generacije odraslih (preko navršene 18 godine života):

Jevreji po uzrastu:	Jugoslavija	Srbija	Hrvatska	BiH	Slovenija	Makedonija
Starijih od 18 g.:	5.346	2.306	1.842	1.056	77	65
Mlađih od 18 g.:	1.345	565	336	368	42	34
Broj mlađih na 100 starijih:						
a) — Jevreji Jugoslavije:	25,1	24,5	18,2	34,8	54,5	52,3
b) — Ukupno stanovništvo Jugoslavije:	38,7	36,5	34,8	47,7	34,7	43,8

Dok se broj mlađih na 100 starijih kod Jevreja Jugoslavije u proseku kreće oko 25, u Jugoslaviji, prema državnom popisu stanovništva od 31. III. 1953 god., bilo je 38,7 mlađih na 100 starijih. Iz ovoga se može lako zaključiti da je prosečno učešće mlađih generacija u strukturi jugoslovenskog stanovništva za oko 50% više nego u strukturi jugoslovenskih Jevreja. Detaljnija analiza popisnog materijala će pokazati da priraštaja u periodu 1938—1945 god. u našoj zajednici gotovo nije ni bilo i da joj nedostatak ovih generacija daje bitno obeležje višeg nivoa prosečne starosti.

Pripadnost jevrejskim opštinama:

Od ukupno 6.691 Jevreja, koliko je popisano u 1957 god., na dan 31. III. 1958 u jevrejskim opštinama Jugoslavije bilo je začlanjeno 6.021 lice odnosno 90% svih popisanih Jevreja Jugoslavije.

Svi ovi članovi opština žive u 3.189 domaćinstava, iz čega sledi da je brojnost domaćinstava kod učlanjenih Jevreja još i niža (1,9) nego u proseku kod Jevreja Jugoslavije (2,03). To je nesumnjivo posledica manjeg stepena učlanjavanja u jevrejske opštine dece i omladine iz mešovitih, pa i iz manjeg broja jevrejskih brakova.

Po narodnim republikama broj članova opština i njihov procentualni odnos prema ukupnom broju popisanih Jevreja bio je na dan 31. III. 1958 god. sledeći:

Jevreji:	Jugoslavija	Srbija	Hrvatska	B i H	Slovenija	Makedonija
Broj popisanih:	6.691	2.871	2.178	1.424	119	99
Broj učlanjenih:	6.021	2.531	2.014	1.285	96	95
%	90%	88%	92%	90%	81%	96%

Na dan 31. III. 1958 god. bio je registrovan u pojedinim većim matičnim opštinama Jugoslavije sledeći broj članova (bez obzira na uzrast) opština:

Matične opštine	O d t o g a			% od ukupnog broja Jevreja u Jugoslaviji		
	UKUPNO	Muških	Ženskih	UKUPNO	Muških	Ženskih
1 — Zagreb	1.340	576	764	22,3	22,8	21,9
2 — Beograd	1.338	508	830	22,2	22,7	23,8
3 — Sarajevo	1.018	451	567	16,9	17,8	16,2
4 — Subotica	450	194	256	7,5	7,7	7,3
5 — Novi Sad	349	165	184	5,8	6,5	5,3
6 — Osijek	253	105	148	4,2	4,2	4,2
7 — Rijeka	156	59	97	2,6	2,3	2,8
8 — Split	135	51	84	2,2	2,0	2,4
9 — Skoplje	95	44	51	1,6	1,7	1,5
10 — Ljubljana	89	39	50	1,5	1,5	1,4
Ukupno u 10 opština	5.223	2.192	3.031	86,7	86,6	86,8
U ostalim manjim opštinama	798	339	459	13,3	13,4	13,2
	6.021	2.531	3.490	100,0	100,0	100,0

Od ukupno 6.021 članova (pripadnika) opština oko 58% je ženskih, a samo 42% muških. Nesumnjivo da je takav sastav jevrejskih opština Jugoslavije pretežno posledica brojnog odnosa ženskih prema muškim među jugoslovenskim Jevrejima, ali izvesnim delom potiče i iz manje obuhvatnosti pri učlanjavanju odraslih muških u nekim većim jevrejskim opštinama Jugoslavije.